

La morfologia verbal balear (i 4)

Text: Servei d'Assessorament Lingüístic del CIM

Una de les característiques més destacables del català de les Illes Balears afecta la forma com feim la primera persona del present d'indicatiu, que en el nostre cas, i a diferència d'altres dialectes de la nostra llengua, no pren cap terminació: «Jo cant».

Com dèiem en l'article introductor d'aquesta sèrie d'articles sobre morfologia verbal balear, tan correcte i estàndard és «Jo cant», com «Jo canto», per referir-nos només a la variant més estesa.

Així i tot, però, molts parlants del dialecte balear sovint tenen dubtes no només sobre l'adequació de les nostres formes verbals en el registre formal, sinó també sobre la grafia d'aquestes formes.

El 1968, Francesc de Borja Moll, en la imprescindible *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*, ja va fer una proposta per a la grafia normativitzada de la primera persona del present d'indicatiu amb desinència zero, àmpliament acceptada i que va servir com a punt de partida per fixar les formes del subestàndard del català de les Illes Balears.

Més endavant, en un document de la Secció Filològica de l'IEC publicat per primera vegada el 1992, «Proposta de l'Institut d'Estudis Catalans sobre la primera persona del present d'indicatiu dels verbs a les Illes Balears», la màxima acadèmia de la nostra llengua ampliava la casuística i intentava regularitzar les diverses formes en la llengua estàndard.

Finalment, la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC, de 2016, recull la proposta del g2 i aclareix alguns casos més. Així, en resum, la normativa que cal aplicar per escriure la primera persona del present d'indicatiu dels verbs a les Illes Balears és la següent:

— En general, la persona 1 del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació **no pren cap terminació** i s'hi manté gràficament la consonant final del radical: *acabar/acab, cridar/crid, semblar/sembl, llevar/llev, proposar/propòs...*

— **Si el radical acaba en -e o -i** (*crear, estudiar*), la persona 1 **adopta la terminació -i**: *crei, estudiï*. No adopten desinència els radicals acabats en -i consonàntica: *espaïar/espaï*

— **Si el radical acaba en -o o -u** (*incoar, suar*), la persona 1 **adopta la terminació -u**: *incou, suu*. No adopten desinència els radicals acabats en -u consonàntica: *creuar/creu*.

— **Quan el radical acaba en -j o -g palatals**, la persona 1 sol adoptar la grafia -ig: *rajar/raig, festejar/festeig, pujar/puig*. Però si la palatal **va precedida de consonant**, **es manté la grafia del radical**: *viatjar/viatj, menjar/menj*.

— Els **verbs regulars de les conjugacions segona i tercera no prenen tampoc cap terminació**: *bat, admet, ret, romp, sent, mor, dorm, bull, etc.*

— Les formes de la persona 1 dels verbs de les **conjugacions segona i tercera amb els radicals acabats en -b o -d s'escriuen, respectivament, amb -p o -t finals**: *cap, decep, rep, put*.

Poblat talaiòtic de Trepucó